

Funerair Erfgoed

Bijdrage 2

door Jan Olsen

We zetten onze wandeling rond het funerair erfgoed op het kerkhof rond de Sint-Martinuskerk te Melle verder. Aan de muur van de buitenzijde van het koor, aan de oostzijde van het kerkgebouw bevinden zich twee grafstenen. Wanneer we er pal voor staan hebben we links deze die ons herinnert aan het overlijden van E.H. Prosper Matthys en rechts deze die geplaatst werd naar aanleiding van de dood van E.H. Johannes Baes. Tussen beide in hangt het houten calvariekruis. De Christusfiguur die er aan hing werd er een paar decennia geleden afgehaald en siert tot op vandaag de weekkapel.

E.H. Prosper Vincentius Matthys (of in andere bronnen, zoals in het 'Biografisch repertorium van de priesters van het bisdom Gent 1802-1997', vermeld als Vincentius Prosper Matthys) werd te Wetteren geboren op 17 juli 1838. Hij werd priester gewijd op 27 december 1864 en werd op 18 juli 1865 tot coadjutor (hulppriester) benoemd te Sint-Maria-Horebeke, een prachtig dorpje gelegen in de Vlaamse Ardennen. Opvolgend, vanaf 22 oktober 1867, weten we hem als coadjutor actief in Evergem, alwaar hij drie jaar later, namelijk op 27 januari 1882 tot onderpastoor wordt benoemd. Op 1 juli 1882 wordt hij pastoor te Vurste en zes jaar later, op 30 januari 1888 wordt hij te Melle in de Sint-Martinusparochie aangesteld als pastoor. Op 14 augustus 1901, 63 jaar oud, neemt hij ontslag en overleed te Melle op 21 augustus 1904. Tijdens zijn pastoraat werd de Sint-Antoniuskapel (gelegen langs de Brusselsesteenweg en opgericht door o.a. Bernard De Wilde, zie De Gonde 22ste jg., 1994, nr. 1 p.24 e.v.) met veel luister ingewijd (16 december 1888), deze pittoreske kapel werd jammer genoeg in de jaren 1970 afgebroken. Diverse heiligenbeelden, die zich vandaag nog in de kerk bevinden, werden er in zijn periode geplaatst, denken we maar aan de H. Augustinus en H. Antonius van Padua (beiden uit het atelier van Mattias Zens en daterend uit 1889, zie De Gonde, 19de jg., 1991, nr. 2 p. 65 e.v.), alsook het beeld van de H. Barbara uit 1890 (eveneens komende uit het voornoemde atelier).

Wat ons opvalt op de zerk van E.H. Prosper Matthys is een engelenhoofd met vleugels die de begeleiding van de ziel naar de hemel wil symboliseren. Verder merken we klimopranken, het eeuwige groen verbeeldt natuurlijk het eeuwige leven na de dood.

E.H. Johannes Baes zag op zijn beurt het levenslicht te Kalken, dit op 15 januari 1834. Hij werd priester gewijd op 18 juni 1859 en nog geen jaar later (vanaf 23 maart 1860) weten we hem werkzaam als coadjutor in Nederzwalm. Op 10 augustus 1861 werd hij onderpastoor benoemd te Tielrode (Waasland). Vijf jaar later, vanaf 28 april 1866, was hij onderpastoor te Vinkt. Vanaf 15 januari 1873 vervulde hij hetzelfde ambt te Geraardsbergen. Van 27 juli 1879 tot zijn ontslag op 5

juli 1901 was hij pastoor in de Sint-Bavoparochie te Gontrode. Hij overleed te Melle op 30 december 1911. Onder pastoor Johannes Baes werd in 1886 een nieuwe klok in de toren van de Sint-Bavokerk gehesen. Voordien, in 1880, werden er twee, prachtig versierde, uit eik en in de neogotische trant vervaardigde biechtstoelen geplaatst. Ze werden gemaakt in het atelier van de beeldhouwer Camille Lippens (zie de brochure '150 jaar Sint-Bavokerk, Gontrode, 1855-2005').

Op de arduinen grafplaat van E.H. Johannes Baes is een kelk met stralenkrans afgebeeld. Een kelk is een liturgisch object, dat gebruikt wordt in het centrale gedeelte van de eucharistieviering en ons herinnert aan het offer, tot de dood toe, dat Jezus Christus bracht voor de mensen. De kelk kan hier gezien worden als symbool voor de volledige overgave van de sterveling aan het opperwezen, de stalenkrans is wellicht een overname van het overbekende zonnepad, dat indertijd in het kader van de zonnecultus het dagelijkse ritme van de opkomende en ondergaande zon verbeeldde. Door de inwerking van het weder is de plaat waarop de gegevens van deze Gontroodse pastoor stonden een paar jaar geleden kapot gesprongen en voor altijd verloren gegaan. Een foto van vóór en na de teloorgang van deze zerk staan hier afgedrukt.

We stappen het hoekje om en ontwaren tegen de zijmuur van de weekkapel het grafmonument van de familie van burggraaf de Moerman de Harlebeke. Dit grafmonument wordt bekroond met een kruis met erop de letters IHS (In Hoc Signo, wat betekent: in dit teken, bedoeld wordt 'in dit teken zult ge overwinnen', ook wel eens gelezen als Iesus Hominum Salvator, Jezus als redder van de mensen.). De afgebeelde wapenschilden worden gehouden door twee wilde mannen. Schildhouders dateren in de heraldiek pas vanaf de 13de eeuw en fungeren eigenlijk als ruimtevullers, wilde mannen staan symbool voor de door de mens onderworpen natuur. Het rechtse schild is ovaal en komt toe aan een vrouw.

Wie staan allemaal vermeld op de opstaande plaat van dit funerair monument? Vooreerst burggraaf **Léon Matthieu Robert Louis Ghislain de Moerman de Harlebeke**, hij werd geboren te Gent op 8 november 1828 als zoon van Carolus de Moerman de Harlebeke (1797-1854) en Desideria Pycke de ten Aerden (1799-1852). De vader van burggraaf Carolus de Moerman de Harlebeke, Matheus was o.a. ook heer van Ledegem, in het wapenschild van deze West-Vlaamse gemeente is vandaag nog steeds het wapenschild van de familie de Moerman de Harlebeke opgenomen. Léon de Moerman de Harlebeke huwde in 1858 met zijn volle nicht burggravin **Maria Désirée Adelaïde Ghislaine Pycke de ten Aerden**, geboren te Gent op 28 februari 1825 als dochter van de broer van Léon zijn moeder, zij overleed te Gent. Op de grafplaat is enkel de datum vermeld, namelijk 23 januari 1899. Haar wapenschild is ook aangebracht op het grafmonument en haar rouwbord hangt boven dat van haar echtgenoot in het kerkgebouw. Léon de Moerman de Harlebeke was katholiek volksvertegenwoordiger van 1870 tot 1880, hij behoorde tot de ultramontaanse strekking. Hij overleed op 20 oktober 1889. In de Sint-Martinuskerk werd na zijn dood een obit of rouwbord (met daarop zijn wapenschild afgebeeld) opgehangen. Het hangt er vandaag nog, namelijk wanneer je via de linkse deur in het portaal de kerk binnengaat, onderaan aan de westergevel.

Het gezin de Moerman de Harlebeke-Pycke de ten Aerden had twee kinderen, met name Georges en Berthe. Ook zij staan vermeld op voornoemd grafmonument.

Burggraaf **Georges de Moerman de Harlebeke** werd te Gent geboren op 28 juni 1863 en overleed ongehuwd te Melle op 23 april 1909. Ook van hem hangt er nog een rouwbord in de Sint-Martinuskerk (naast dat van zijn vader).

Burggravin **Berthe de Moerman de Harlebeke** werd eveneens te Gent geboren, dit op 20 augustus 1860, ze overleed kinderloos te Parijs op 1 maart 1939 en werd echter wel te Melle begraven. Berthe huwde met Werner van Pottelsberghe de la Potterie (1852-1902), deze laatste zijn overgrootvader was de betovergrootvader van Léon van Pottelsberghe de la Potterie, die het kasteel Ter Camere in de Kalverhage bewoonde en burgemeester was te Melle van 1912 tot 1921. Werner overleed eveneens in Parijs, maar ligt te Wetteren begraven. Ook van Berthe hangt nog een obiit in de kerk (boven deze van haar broer Georges). Berthe erfde ook van haar tante Pycke's kasteel of Ter Heide, daterend uit de 19de eeuw en gebouwd naar een ontwerp van de bekende Gentenaar, Louis Minard. Over de rouwborden van de families de Moerman de Harlebeke en Pycke de ten Aerden publiceerden wij in ons tijdschrift destijds een uitgebreide bijdrage, zie De Gonde, 25ste jg., 1997, nr. 3-4 p. 27 e.v..

Het grafmonument werd vervaardigd in het atelier van de familie Dubois dat gelegen was aan de Munkkaai te Gent. Onderaan de zerk is nog de in de steen de gegraveerde naam H. Dubois duidelijk te lezen.